

*Meghalt Utassy József*

rős, túlságosan erős mondat ez, öreg. Netán költészet? Öreg, ahogyan életed szent asszonya, Zsóka nevezett téged. Mások inkább Dzsónak. Az irodalmi élet apraja-nagyja szinte csak Dzsózott, sokszor helyzettől vagy egyéntől függően le-Dzsózott. Hatvanötödik évfordulódon például a közrádióban csak a műsorvezető ejtette ki száján az Utassy Józsefet, közeli pályatársad Dzsózott, Dzsó bácsizott. Hihette a hallgató, megint ámerikás magyarról beszélgetnek a Kossuthon. Ilyenkor megrándult bennem a lélek. De hát miért foglalkozom én most ilyen holmi semmiséggel. Tehetetlen vagyok, Jóska, tehetetlen. A halál előtt, ha lehet ilyet mondani, ha van neki ilyenje, eleje a semminek, én mindig gyámoltalan, szörnyen megalázott voltam-vagyok. Amikor a férfi, mint a gyermek üvölt, tör-zúz kedves tárgyai között, hangosan zokog, bezárul, elnémul. Érintett halál elég, hogy drámájában mindezt sorra játszom, drámájában, ami a lehető legsúlyosabb valóság, ugyanakkor a legteljesebb abszurd. Régtől már bezárkózom csak és némulok. Ebből a katarziszból emelt fővel, megerősödve nem tudtam sosem, nem tudok most sem kilábalni. Persze volt Egy, aki önmaga halálának drámájából is fölegyenesedett, csendesen, észrevétlen: Jézus. „De jaj, nincs hitem olyan erős, nincs tudásom elég.”

Meghalt Utassy József. Igaz? Nem igaz? Ha nem igaz, Jóska, akkor ez nagyon durva, ízléstelen mondat. De hát tudnom kell, hogy igaz, hiszen annyian mondják. Az írók szövetsége is már szervezi, hogy buszt indítson a temetésedre. Jelentkezem, majd lemondok. Nem megyek, nem bírok. Messze van Rédic, nekem már nagyon messze. Néhány éve, mióta ott laktok, háromszor voltam, voltunk, nálad, nálatok. Asszonyod Zsóka földjén, halott fiad földjén, amely immár a te örök lakásod is. Tavaly nyáron jártam Rédicen legutóbb, amikor is a budapesti médiaugaron támadt egy hölgy, csak hölgy lehetett, aki azt mondta, ha lehetetlen, akkor is, ő filmet készít a tévé egynek a mostani Utassy Józsefről. Míg nem késő. Ebben a tervben lett nekem közvetítő szerepem. Mert te, Jóska, eme ugari tájokról érkező közeledéssel, közeledőkkel szemben mindig bizalmatlan voltál. Okkal. A film elkészült. Hála Bakos Katalinnak.

Négy évvel vagyok fiatalabb nálad. Most még. Jövőre már csak hárommal, utána kettővel és így tovább. Netán fiatalabb leszel, mint én? Ugye, mennyire morbid...? Hiányodat még nem érzem igazán. Tudom, van benne praxisom, idő kell hozzá. A hiányt, az ürességet a világ, az ember igyekszik gyorsan betölteni. Nem tehet mást. A felejtés nem segít, feketelyuk lesz belőle, ami mindent elnyel, és nem ad vissza többé semmit. De az emlékezet, emlékezetünk – az egyik legnagyobb emberi képességünk – a hiányt, hiányodat étellel tölti meg megint.

A hetvenes évek elején találkoztunk először. Kormos István ment hozzád és Kiss Benedekhez a Hungáriába. Menjek veled, mondta. Ti akkor már az irodalmi pálya játékosai voltatok, én a taccsvonalon kívül tébláboltam. Panaszkodtam is, de nem emiatt. Hanem hogy nincs időm, sokat kell dolgoznom, itt a házban, a szomszédban, az Athenaeum Nyomdában, a mélynyomó gép mellett. Legalább két főiskola és egy egyetem közül valamelyiket befejeztem volna, búsongtam. Benne szólt: nem veszítettél semmit. Te meg, akkor még boldog palóc vagy úz kerek ábrázatoddal, és mikszáthi szelíd vagy még inkább adys tágra nyílt, látó szemekkel mosolyogtál rám. Úgy, mintha igazából valami kellemes dolgot mondanék. Mégis, emlékszem, megnyugodtam. Jóval később, amikor majd húsz éven át minden héten találkoztunk, meggyőződtem, hogy jelenléted nekem valóban megnyugtató, biztonságot adó. Gyerekkori érzés, nyírségi. Ember, akiben őserő lakik, aki tisztában van értékeivel, amit bármi áron őriznie kell, aki az igazságot áhítja mindenekfölött, és mindemellett nincs benne gőg. Ilyenek voltak kölyökidőm első és múlhatatlan példaképei. Őket érezhettem benned is. Ezért voltál te nekem Jóska, sohasem Dzsó. Szívemben pedig, kimondhatatlanul: Bükkszenterzsébeti Utassy Vadász József, a költő.

Emlékszem, amikor Zsókával először jöttetek hozzánk. Szólt a mobil, most szálltunk le a metróról, már itt vagyunk. Vártam, a kapucsengő hallgatott. Eltévedtetek? Lementem, hogy körbejárjam a házat, hol csellenghetek. A Március 15. téren, a Duna partján álltatok. Zsóka idegesen forgolódott, te bámultad az Erzsébet hidat. *Zúg március!* versed jó három évtizede rajta, itt fogant. Meghatódottnak akkor egyszer láttalak. Bazsalyogtál csak, és ingattad a fejed.

Szerencsés fiúk vagyunk mi, Jóska, bár nem illenék most, ily shakespeare-i szörnyűséget mondanom, tudom, de hát így igaz. Nem kell már strapálni magunkat, hogy találkozzunk. Hiszen itt a mű. Annyi kell csak, hogy emeljük kezünk, és felüthetjük bármely lapját. Itt vagy velünk bármikor.

Az igazi, a legigazibb Utassy József van velünk, sallangtalanul.

